

Reagirane na tekst Hamze Ridžala "Snježana Kordić usporedila Ustav BiH s Hitlerovim zakonima", "Stav" br. 156, 1. mart 2017. godine, str. 62

SNJEŽANA KORDIĆ ODGOVARA NA TEKST HAMZE RIDŽALA

Htjela bih zahvaliti Hamzi Ridžalu što je bio toliko nesebičan da je iznio neka strahovanja, otvarajući tako mogućnost da se promotri jesu li ona osnovana. Pretpostavljam da strahovi mogu izrasti ako netko nije pažljivo slušao moje predavanje niti je čitao moje članke i knjige ili pratio što u medijima pišem i govorim.

Jedan od strahova je da model zajedničkog policentričnog standardnog jezika navodno zaziva nekakav jezični hegemonizam. Međutim, policentričnost je suprotno od hegemonizma jer naglašava postojanje jezičnih razlika među narodima i državama koje govore zajednički jezik i naglašava njihovu jezičnu ravnopravnost. U lingvistici je poznato, kao što Ulrich Ammon u svojoj knjizi piše, da "pojmovi *policentrični* ili *polinacionalni* jezik ne sugeriraju odnose dominacije među različitim centrima jednog jezika. Naprotiv, oni su uvedeni i koriste se s ciljem da naglase načelnu ravnopravnost različitih nacionalnih varijanata jednog jezika" i "po svojoj prilici je pojam 'policentrični jezik', odnosno publikacije i diskusije koje se odnose na njega, barem donekle pridonio osvještavanju te načelne ravnopravnosti i ojačao samopouzdanje nekih centara" koji su se smatrali slabijima.

Upravo zato se protiv *Deklaracije o zajedničkom jeziku* pobunio srpski lingvist Miloš Kovačević u tekstu pod naslovom *Deklaracija napad na Srbe i srpski jezik*, ističući da "opasno je to što se kaže da nijedna varijanta nije vrednija od druge. Prema njima, bosanska ili crnogorska varijanta srpskog nije manje vrijedna od naše čisto srpske".

Drugi strah je u vezi imenovanja, pa Ridžal citira predsjednika Matice hrvatske Stjepana Damjanovića da svatko treba biti prepoznatljiv i imenom kao što svaki neboder ima zaseban kućni broj. Međutim, varijante policentričnog jezika imaju zasebna imena da bi se znalo o kojoj se varijanti radi, pa tako imamo austrijsku standardnu varijantu, njemačku standardnu varijantu i švicarsku standardnu varijantu, koje su međusobno ravnopravne. Jednako imamo bosansku, hrvatsku, crnogorsku i srpsku standardnu varijantu, koje su međusobno ravnopravne.

Svaka od njih izrađuje i svoje rječnike, gramatike i pravopise, dakle kodificirajuće knjige, u

kojima su zabilježene i nacionalne posebnosti. To Ridžal vidi kao smetnju da se radi o zajedničkom standardnom jeziku. Međutim, u policentričnom standardnom jeziku je normalna stvar da centri zasebno izrađuju kodificirajuće knjige i bilježe u njih svoje nacionalne posebnosti. Tako, npr., za Njemačku postoji DUDEN, za Austriju *Austrijski rječnik*, a za Švicarsku školski rječnik *Naše rječničko blago*. Ili, npr., za Veliku Britaniju je *Oxford English Dictionary*, a za Sjedinjene Američke Države je *Webster*, a postoje i australski, južnoafrički i kanadski rječnici, koji leksički kodificiraju svoju nacionalnu varijantu. Između varijanata ima i pravopisnih i gramatičkih razlika. Sve to dokazuje da odvojena kodifikacija ne dovodi u pitanje zajednički policentrični standardni jezik, koji se ostvaruje u svojim standardnim varijantama. One se ne moraju miješati, npr. u Americi govore prepoznatljivu američku varijantu, u Švicarskoj prepoznatljivu švicarsku varijantu, u Brazilu prepoznatljivu brazilsku varijantu itd.

Razlike između varijanata drugih policentričnih jezika veće su nego u našem slučaju, pa ako se kod njih svejedno radi o jednom zajedničkom policentričnom standardnom jeziku, onda jednako mora biti i kod nas. Suprotno od tvrdnje Stjepana Damjanovića, jedan standardni jezik može opsluživati različite narode i različite kulture. Svi su veći evropski jezici takvi, stoga mi nismo nikakva iznimka, nego samo jedan od niza primjera. Ako bismo tvrdili da mi imamo različite standardne jezike, time bismo tvrdili i da je austrijski različit standardni jezik, da je američki različit standardni jezik itd., a takva tvrdnja nema utemeljenje ni u stvarnosti ni u lingvistici.

Razdvojenost standardnog jezika od jezičnog sistema, kojom Ridžal izražava sumnju u zajednički standardni jezik, uopće ne postoji i nije ni moguća. Naime, općepoznato je da je jezik *sistem* znakova za sporazumijevanje. Tvrdnja da je standardni jezik jedno, a jezični sistem drugo značila bi da standardni jezik nije sistem znakova za sporazumijevanje, tj. da uopće nije jezik. Razumljivo je zašto nijedna inozemna lingvistička enciklopedija ne sadrži takvu tvrdnju, i zašto se takva tvrdnja ne može naći ni kod jednog autora

koji želi da ga se smatra ozbiljnim lingvistom. Zato bi bilo preporučljivo i domaćim lingvistima da preispitaju tvrdnju koju su oni lansirali o međusobnoj suprotstavljenosti standardnog jezika i jezičnog sistema. Pa engleski jezik je standardni jezik i ujedno sistem znakova za sporazumijevanje. Isto vrijedi i za druge standardne jezike. Ne postoje odvojeni jedan od drugoga jezični standard i jezični sistem, nego postoji standardni jezik, a sistem je unutar njega, to je njegov sistem. Kad se opisuje gramatika njemačkog, francuskog ili nekog drugog jezika, opisuje se standardni jezik, a ne nekakav odvojeni jezični sistem, i ne postoji zasebna gramatika za standardni jezik, a zasebna za jezični sistem.

Za kraj, o nacionalizmu. Zanimljivo je da istoga datuma na portalu Hrvatskog kulturnog vijeća Hrvoje Hitrec me optužuje da na predavanju u Mostaru, održanom dva dana prije sarajevskog, zastupam bošnjački nacionalizam, a na portalu *Stava* me optužuju da na sarajevskom predavanju zastupam hrvatski nacionalizam. Pa neka se dogovore tko je od njih u pravu, a malo mi je i nelogično da ću u Mostaru zastupati bošnjački nacionalizam, a u Sarajevu hrvatski – to bi radio jedino kamikaza. Tvrdnja da sam na predavanju govorila samo o Ustavu BiH nije točna jer sam istovremeno navela i Ustav države Hrvatske i Ustav države Srbije. Ni tvrdnja da se zalažem da srednjoškolci u Jajcu uče po hrvatskom planu i programu nije točna jer sam u više navrata javno izjavila (npr. u emisiji *Pressing* na N1) da bi trebalo promijeniti udžbenike i da nije dovoljno da su djeca zajedno a da dobivaju nacionalističke sadržaje u udžbenicima. Insinuaciju da sam na istoj liniji s Herceg-Bosnom, "čije je rukovodstvo osuđeno za udruženi zločinački poduhvat", osporavaju činjenice da sam potpisala otvoreno pismo apostolskom nunciju u RH protiv veličanja Darija Kordića i da sam među malobrojnim potpisnicima otvorenog pisma upućenog Vladi i Saboru Republike Hrvatske u kojem se traži da Vlada RH nađe sredstva za obeštećenje žrtava koncentracijskih logora u BiH koje je držao HVO.

Snežana Kordić